

Вероніка Приходько

ВИХОВАННЯ ЕСТЕТИЧНОГО СВІТОБАЧЕННЯ У ТВОРЧОСТІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Сьогодні стає очевидним, що без засвоєння молодим поколінням цінностей родинних традицій, основ сімейної педагогіки не можна побудувати демократичне, гуманне суспільство. У цьому контексті особливо актуальними стають теоретичні розробки і практичний досвід видатного педагога Василя Олександровича Сухомлинського, який розглядав проблему єдності у роботі школи і сім'ї та їх вплив на духовно-моральний і громадсько-патріотичний розвиток особистості.

Василь Олександрович Сухомлинський (1918-1970) – видатний український педагог, публіцист, письменник, засновник гуманістичної, новаторської педагогіки. Його творча та педагогічна спадщина значно вплинула на практичну діяльність школи, збагативши педагогіку України новими положеннями і думками.

Народився майбутній педагог 28 вересня 1918 р. в селі Василівка Олександрійського повіту Херсонської губернії (тепер Кіровоградська область) у селянській родині. Умови, в яких зростав Василь, були

дуже складними: революція, громадянська війна, голодомор 1933 р., насильницька колективізація. Незважаючи на важкі часи, хлопець здобув освіту в семінарській школі. У ранні роки свого життя Василь виявляв потяг до прекрасного – любив малювати, гарно писав вірші, грав на музичних інструментах. У цей же час виявляються його педагогічні нахили.

Згодом він улаштовується вчителем у сільську школу і одночасно навчається на заочному відділенні в Полтавському педагогічному інституті.

З дитинства В. Сухомлинський був слабким на здоров'я, що призвело до глибокого самоаналізу, заглиблення у власні переживання та почуття, з одного боку, та бажання допомогти людям, які потребують допомоги, з іншого. Також цей фактор вплинув на обрану професію педагога, якій В. Сухомлинський присвятить усе своє життя.

Головна мета його педагогічної творчості – формування всебічно розвиненої особистості. Василь Олександрович створив реальний зразок особистості з живими думками і почуттями, соціально відповідальними вчинками і діями. При цьому він обґрунтував шляхи, засоби і методи формування людини відповідно до цілей суспільства з урахуванням індивідуальних і вікових особистостей розвитку дитини.

У його педагогічній системі категорія особистості посідає центральне місце. Дитина – це активний і самодіяльний індивід, який не “вчиться на дорослого”, а живе повноцінним і цікавим життям. Кожна дитина – це цілий світ, світ, що не відкритий і не досліджений.

П'ять значущих аспектів пронизують систему В. О. Сухомлинського: продуктивна праця, творчість, довіра, співпереживання, краса. “Краса сама собою впливає на душу і не вимагає роз'яснень”, – писав Василь Олександрович [2, с. 24]. Виховувати красою – це вести дітей від тонких спостережень над оточуючою природою до глибокого і емоційного проникнення в шедеври літератури, музики, живопису, розуміння і усвідомлення людських дій, вчинків, відносин і до намагання творити прекрасне руками. В. О. Сухомлинський намагався виховати у дітей творче ставлення до будь-яких видів діяльності.

Зробити творчу думку і творчу працю могутнім засобом формування нової людини – в цьому полягає сутність педагогічної концепції В. О. Сухомлинського.

Педагог стверджує, що виховання гуманізму та людяності здійснюється через добрі вчинки. Цій проблемі присвячено більшість робіт педагога. Найого думку, ідея людяності реалізується через розвиток всіх інтелектуальних і фізіологічних можливостей особистості. Добре розвинена особистість утілює в собі повноту і гармонію сил, здібностей, пристрастей, потреб, які визначають моральну, ідейну, громадянську, розумову, творчу, трудову, естетичну, емоційну, фізичну досконалість.

У праці “Як виховати справжню людину” подається моральний ідеал, який увібрав у себе найкращі риси менталітету українського народу. У ній розкриваються конкретні принципи, істини, повчання, рекомендації тощо. Подаються вони у вигляді правил-законів. Законів дружби, правил “Десять не можна”, “Дев’ять негідних речей” та ін., що складають азбуку моральної культури. В ній розкриваються зміст і методика роботи з виховання у дітей любові до Батьківщини і громадянськості, ставлення до людей і обов’язку перед ними, ставлення до батьків, рідних, близьких, розуміння життя, добра і зла в ньому, виховання високих моральних якостей і норм поведінки тощо. “Не будь байдужим до зла. Борись проти зла, обману, несправедливості. Будь непримиримим до того, хто прагне жити за рахунок інших людей, завдає лиха іншим людям, обкрадає суспільство” [2, с. 25]. Ці та інші мудрі моральні канони написані просто та переконливо, вони легко запам’ятовуються, спонукають до роздумів, добротності. В. Сухомлинський надає велику роль природі. Він дійшов висновку, що природа сама собою не виховує, а виховує тільки її активна взаємодія людини з нею. Все життя повинно будуватись, як уважав В. О. Сухомлинський, із урахуванням народних традицій трудового, родинного, морального, етичного, духовного виховання, але не без підтримки та батьківської любові. Гармонійний, усебічний розвиток можливий лише за умови, коли школа і сім’я будуть діяти одночасно і стають одностайними у спільній роботі. У багатьох своїх творах педагог показав, як розвиток особистості залежить від культури батька й матері, як пізнається людський світ і суспільне оточення на прикладі батьків. Так, у праці “Серце віддаю дітям” він надає казці таку роль: “Діти розуміють ідею лише тоді, коли вона втілена у яскравих образах. Казка – благородне і незамінне джерело виховання любові до Вітчизни. Патріотична ідея казки – в глибині її змісту, створені народом казкові образи, що живуть тисячоліття, доносять до серця і розуму дитини могутній творчий дух трудового народу, його погляди на життя, ідеали, прагнення. Казка виховує любов до рідної землі вже тому, що вона – творіння народу” [1, с. 46]. Таку ж високу оцінку у вихованні дітей дає народній пісні, традиціям тощо.

У багатій спадщині В. О. Сухомлинського окремо слід відзначити педагогічні казки для дітей, які окремими виданнями вийшли вже після смерті автора. Педагогічні казки В. О. Сухомлинського – дивосвіт для малюків, розкритий очима мудрого наставника, який не повчає дітей, не спонукає чи заохочує, а просто йде поруч із дітьми, радіючи разом із ними кожному новому відкриттю.

2 вересня 1970 р. серце Василя Олександровича Сухомлинського перестало битися. Втім, фізична смерть не поклала край життю його творчих надбань, не зупинила його жертвовного служіння школі, учительству, вітчизняній педагогічній науці. “Людина, – любив

повторювати педагог, – народжується на світ не для того, щоб зникнути безвісною пилінкою. Людина народжується, щоб лишити по собі слід вічний” [3, с. 383]. Ці проникливі слова можна і треба віднести й до самого Василя Олександровича, адже саме вони були тим категоричним імперативом, якому завжди і всюди слідував він у своєму недовгому, але яскравому й напрочуд плідному житті Педагога. Все найцінніше, створене ним, назавжди увійшло до скарбниці вітчизняної педагогіки та національної духовної культури.

Таким чином, творча спадщина В. О. Сухомлинського переконує нас у різноманітності педагогічних підходів до формування особистості учня. Нині, у період активних пошуків ефективних методів виховання гуманістичних цінностей, практична діяльність Василя Олександровича є надійним помічником у вирішенні цих важливих завдань.

Аналізуючи педагогічну спадщину, досвід роботи видатного педагога, можна стверджувати, що його погляди, ідеї значною мірою актуальні для сучасної української школи, а розроблена ним система шкільно-сімейного виховання спрямована в наше сьогоднішнє і майбутнє.

Педагогічна спадщина В. О. Сухомлинського допоможе вчителям і батькам виховати гуманну людину, знайти такий спільний духовний інтерес, таку діяльність, щоб дитина відчула у вихователів людину і потяглася до людського.

Список використаної літератури

1. *Постельняк А. І.* В. О. Сухомлинський: діалог із сучасністю / А. І. Постельняк. – Кіровоград : Центрально-Українське видавництво, 2003. – 178 с.
2. *Постельняк А. І.* Проблеми управління школою у спадщині В. Сухомлинського / А. І. Постельняк // Управління освітою. – 2012. – № 14. – С. 23–26.
3. *Сухомлинська О. В.* Сухомлинський Василь Олександрович / О. В. Сухомлинська // Українська педагогіка в персоналіях : навч. посіб. для студ. ВНЗ: у 2 кн. / за ред. О. В. Сухомлинської. – К. : Либідь, 2005. – . – Кн. 2: XX століття. – С. 380–386.